

1935-2015

80 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΔΩΡΑ ΤΟΥ ΤΡΟΧΟΝΟΜΟΥ

Κοινωνία και Αστυνομία σε ανταποδοτικό ρόλο

Φωτογραφία: Δημ. Χαρισιάδης, 1948, Αθήνα.
Τροχονόμος με δώρα στην Αθήνα

Τροχονόμος στο βαρέλι, Βασιλίσσης Αμαλίας,
Αθήνα, 2015, Πηγή: www.astynomia.gr

80 χρόνια

έχουν περάσει από την πρώτη παραμονή Πρωτοχρονιάς, που στη βάση του Τροχονόμου, τοποθετήθηκαν τα πρώτα δώρα ως ένδειξη ευγνωμοσύνης για την τεράστια προσφορά στον πολίτη και γενικότερα στο κοινωνικό σύνολο.

Ο Τροχονόμος – Ιστορική εξέλιξη

Το 1918 ο τότε Πρωθυπουργός της Ελλάδας Ελευθέριος Βενιζέλος, αφουγκραζόμενος τον έντονο παλμό της εποχής για ανάγκη ρύθμισης των αστυνομικών πραγμάτων στην Ελλάδα, αποφάσισε να ιδρύσει με το Ν. 1370/3-5-1918 «Περί Οργανισμού του Σώματος της Χωροφυλακής» μια νέα Αστυνομία για τις μεγάλες πόλεις, κατά το πρότυπο της Μητροπολιτικής Αστυνομίας του Λονδίνου (Αρχηγείο Αστυνομίας Πόλεων, 1961:9). Στο ισόγειο της Μ. Βόδα εγκαταστάθηκε η πρώτη Αστυνομία Τροχαίας, η λεγόμενη Υπηρεσία Κυκλοφοριακής Αστυνομίας, με επικεφαλής τον Ανθυπομοίραρχο Περικλή Καλαπόδη και είκοσι οπλίτες. Οι πρώτοι ρυθμιστές κυκλοφορίας (τροχονόμοι) τοποθετήθηκαν στις διασταυρώσεις των οδών Πανεπιστημίου-Πατησίων (Χαυτεία), Σταδίου και Αιόλου, Ερμού και Αιόλου και στην Πλ. Συντάγματος (Δανούση & Καραβίτη, 1997: 113-114).

Η ίδρυση της Αστυνομίας Πόλεων τον Ιανουάριο του 1920 κατέστη δυνατή, καθώς κατανοήθηκε πως η Χωροφυλακή, με τη στρατιωτική της δομή, δεν μπορούσε να συμβάλει και να αφογκραστεί τις ανάγκες της κοινωνίας, όπως

θα μπορούσε να επιτύχει η Πολιτική Αστυνομία, ασκώντας αρμοδιότητες καθαρά αστυνομικής φύσεως (όπ.: 116). Την 15-1-1925 η Αστυνομία εγκαθίσταται στην πόλη Αθηνών (Δανούση & Καραβίτη, 1997: 124-125). Το Τμήμα Τροχαίας Κίνησης συστάθηκε για να επιβληθεί τάξη στην κίνηση των τροχοφόρων και των πεζών (Αρχιμανδρίτης, 1963:65), αλλά και «κυκλοφοριακή συνείδηση» (Δανούση & Καραβίτη, 1997: 124).

Το επεισόδιο Γενήσαρλη

Στην ωρίμανση της ιδέας ίδρυσης της Αστυνομίας Πόλεων και διαχωρισμού της από τη Χωροφυλακή συντέλεσε το 1919 και το πρώτο περιστατικό σε βάρος ρυθμιστή της κυκλοφορίας. Έτσι, πρώτο θύμα της επικρατούσας νοοτροπίας των στρατιωτικών ήταν ο τροχονόμος των Χαυτείων, και θύτης ο Φρούραρχος Αθηνών, Αντιστράτηγος Ιωάννης Γενήσαρλης. Το περιστατικό περιγράφει με γλαφυρό τρόπο τόσο ο αστυνομικός συντάκτης Σπύρος Λεωτσάκος (1962:300-302), όσο και ο Κατραμπασάς (Πρώτος Διοικητής Τροχαίας Αθηνών) (1950):

«Δεν είχαν περάσει παρά ελάχιστες ημέρες, από την εμφάνιση των πρώτων τροχονόμων, όταν έτυχε να περνά με το αμάξι του ο μέγας και πολύς Στρατιωτικός Διοικητής Αθηνών, Αντιστράτηγος τότε Ιωάννης Γενήσαρλης...» «...περνάει με το αμάξι του από τη διασταύρωση των οδών Πανεπιστημίου και Πατησίων και ο εκεί τροχονόμος Χωροφύλαξ, αντί ως Χωροφύλαξ να σταθεί «κλαρίνο», δηλ. εις

Αστυφύλαξ ρυθμιστής της Τροχαίας Κινήσεως
Πηγή: Αρχηγείο Αστυνομίας Πόλεων, 1961:30

Άνδρες της Τροχαίας Κινήσεως μεταβαίνοντες
δι' ανάληψιν υπηρεσίας
Πηγή: Αρχηγείο Αστυνομίας Πόλεων, 1961:111

προσοχήν από αποστάσεως εξ βημάτων και να φέρη την δεξιάν εις το γείσον του πηλικίου του δια χαιρετισμόν και να μείνη εις την στάσιν αυτή ακίνητος και αφού θα τον είχε προσπεράσει ο Στρατιωτικός Διοικητής άλλα εξ βήματα, αυτός με σήμα σταμάτησε το αμάξι του δια να μη συγκρουσθή με καθέτως διερχόμενο όχημα...» «...Ο Αντιστράτηγος, που είχε γίνει σαν αστακός από το θυμό του, κατέβηκε αμέσως από το αμάξι του και εβροντοφώνησε, προς τον δυστυχή Χωροφύλακα τροχονόμον:

»-Γιατί δεν απένειμες τον κεκανονισμένον χαιρετισμό, αλλά με σταμάτησες;

»-Μάλιστα, Στρατηγέ μου, κ. Αναπληρωματικέ Διοικητά...αλλά έχουμε εντολή από την Αγγλική Αποστολή, όταν εκτελούμε καθήκοντα τροχονόμου...

»Δεν πρόλαβε να τελειώσει τη φράση του ο δυστυχής εκείνος τροχονόμος, διότι δέχθηκε στο δεξί μάγουλο σφοδρότατο και ηχηρότατο ράπισμα από τον έξαλλο Στρατηγό, ο οποίος επιπροσθέτως τον τιμώρησε με 45 ημέρες «αυστηρά φυλάκιση», το ανώτατο όριο της δικαιοδοσίας του.

»-Να μάθεις να χαιρετάς...»¹

Το άνωθεν γεγονός υπέδειξε την ανάγκη ίδρυσης και εντονότερης σύνδεσης της Αστυνομίας Πόλεων με την κοινωνία, ενώ αργότερα αναδείχτηκε πάλι μέσα από το θεσμό του ρυθμιστή της κυκλοφορίας κίνησης η μεγάλη αποδοχή που η ίδια η ιδέα της Αστυνομίας Πόλεων είχε από τους κοινούς ανθρώπους (Σταμάτη, 1971:186).

Η παραμονή Πρωτοχρονιάς του 1936

Το 1935 το "κοσμικό γεγονός" της λειτουργίας της Αστυνομίας Πόλεων (όπ.:186) είχε καθιερωθεί στη συνείδηση του κοινωνικού συνόλου και οδήγησε στην έμπρακτη εκδήλωση της κοινωνικής αυτής αποδοχής μέσα από ένα ιδιαίτερο γεγονός, το οποίο περιγράφει ο Αστυνομικός Διευθυντής Ν. Αρχιμανδρίτης (1963:65):

«Την πραγματικά κουραστική δουλειά των τροχονόμων παρηκολούθησε το κοινό με μεγάλη συμπάθεια και λήγοντος του έτους 1935, πολλοί καταστηματαρχές, εταιρείες,

Σύμφωνα με το Β.Δ. της 3-11-1918 (ΦΕΚ 233) απαλλάσσονταν της «απονομής χαιρετισμού προς πάντας τους ανωτέρους αυτών στρατιωτικούς εν ταις πόλεσιν Αθηνών, Πειραιώς, Πατρών, Κερκύρας και Θεσσαλονίκης, οι ως σκοποί θέσεων (τοποθετείται) ή ρυθμισταί της τροχαίας κινήσεως διοριζόμενοι Χωροφύλακες, εφόσον διαρκεί η υπηρεσία των αυτή, πανταχού δε του κράτους...» (Δανούση&Καραβίτη, 1997:114).

εργοστασιάρχες και αυτοκινηστές παρουσιάστηκαν στον τότε Αστυνομικό Διευθυντή Α' κ. Αλέξανδρο Θεοφανίδη και του ανακοίνωσαν ότι κατά την παραμονή του νέου έτους θα προσέφεραν στους τροχονόμους διάφορα δώρα, σε ένδειξη εκτίμησης και αγάπης για τους κόπους τους οποίους καταβάλλουν καθ' όλο το έτος να ρυθμίζουν την κυκλοφορία. Ο κ. Θεοφανίδης, πριν δεχθεί την προσφορά παρουσιάστηκε στον τότε Γενικό Διευθυντή Αστυνομίας Πόλεων παρά τω Υφυπουργείω Εσωτερικών αείμνηστον Κλεάνθη Γεωργιάδην. Ο κ. Γεωργιάδης, όμως, εθεώρησε την προσφορά ως έμμεσο τρόπο δωροδοκίας των αστυνομικών και την απέρριψε.

»Συνέπεσε, όμως, κατά τις ημέρες των Χριστουγέννων, σε μία επίσημη τελετή κατά την οποία παρίστατο και η Α.Μ. ο αείμνηστος Βασιλεύς Γεώργιος ο Β' να γίνει συζήτηση επί του θέματος, μεταξύ του κ. Θεοφανίδη και του Μ. Αυλάρχου κ. Λεβίδη. Ο κ. Λεβίδης άκουσε τα σχετικά με την περίπτωση αυτή και δεν είπε τίποτα.

»Την παραμονή, όμως, του νέου έτους 1936 οι διαβάτες των κεντρικών δρόμων της πρωτεύουσας παρακολούθησαν μια σειρά συγκινητικών και εξαιρετικά μεγαλοπρεπών σκηνών. Η Α.Μ. ο Βασιλεύς, ενώ κατέβαινε με το αυτοκίνητό του τη λεωφόρο Βασιλίσσης Σοφίας, για να πάει στα Ανάκτορα, πλησίασε στην πλατεία Ρηγίλλης τον ρυθμίζοντα την κυκλοφορία τροχονόμο, σταμάτησε δίπλα στο βάθρο, κατέβηκε και ευχήθηκε στον αστυφύλακα χρόνια πολλά δια χειραψιάς. Ταυτόχρονα, ο υπασπιστής του παρέλαβε από το αυτοκίνητο ένα μεγάλο κιβώτιο με φιάλες κρασιού και κουτιά γλυκισμάτων και τα τοποθέτησε στη βάση του βάθρου.

»Από εκεί προχώρησε προς τον τροχονόμο της διασταύρωσης Πανεπιστημίου και λεωφόρου Βασιλίσσης Σοφίας, όπου επανελήφθη η ίδια σκηνή, από τα χειροκροτήματα και τις ζητωκραυγές των διαβατών. Εν συνεχεία προχώρησε προς τα Χαυτεία, όπου μετά από την κατάθεση των δώρων, απεθεώθη.

»Από τη στιγμή εκείνη παρουσιάστηκε το φαινόμενο της ομαδικής προσφοράς δώρων από τους πάντες. Όχι μόνο αυτοκινητιστές, καταστηματαρχές, εταιρείες, εργοστάσια και πάσης φύσεως επαγγελματίες έσπευδαν να καταθέσουν τα δώρα τους, αλλά και απλοί διαβάτες έτρεχαν στο πλησιέστερο ζαχαροπλαστείο, αγόραζαν γλυκά ή ό,τι άλλο χρήσιμο

Φωτογραφία: Δημ. Χαρισιάδης, 1948, Αθήνα,
Τροχονόμος στη Λεωφ. Αμαλίας

Δώρα στους Τροχονόμους,
Πηγή: <http://fthiotikos-tymfristots.blogspot.gr>

δώρο έβρισκαν και το κατέθεταν στο βάθρο του τροχονόμου.

«Ήταν τόσο μεγάλη η προσφορά των δώρων, ώστε μέσα σε μια ώρα οι τροχονόμοι είχαν κυριολεκτικά σκεπαστεί και δε φαινόταν καθόλου. Παρέστη ανάγκη τότε με αυτοκίνητα να μεταφέρουν τα δώρα στο οίκημα της Τροχαίας, ώστε να συνεχίσουν τη δουλειά τους οι τροχονόμοι. Η συγκινητική αυτή σκηνή των δώρων συνεχίστηκε μέχρι τα μεσάνυχτα,....»

Η συνέχεια μιας παράδοσης 80 χρόνων

Η προσφορά δώρων προς τους τροχονόμους ήταν ένας τρόπος να δείξει ο κόσμος την ευγνωμοσύνη και ικανοποίησή του για το δύσκολο έργο τους, αλλά συγχρόνως τόσο εξυπηρετικό. Ο Υπαστυνόμος Β' εν αποστρατεία Κοντολάτης Αθανάσιος (Μηχανή του Χρόνου, 2016), αναφέρει:

«Φροντίζαμε τον κόσμο, και τον πεζό και τα οχήματα. Ο κόσμος αυτά τα έβλεπε... Στην κάθε διαστάρυνση, που ήταν ο κάθε συνάδελφος εξυπηρετούσε και τα γύρω καταστήματα...»

Πριν τη δεκαετία του '60 τα δώρα ήταν, κυρίως, γαλοπούλες, κουραμπιέδες, μελομακάρονα κρασί, πατάτες, αυγά. Μετά τον πόλεμο τη δεκαετία του '60 τα δώρα άλλαξαν μορφή. Ο κ. Κοντολάτης (οπ.) αναφέρει:

«Φέρνανε ψυγεία, τηλεοράσεις, καταψύκτες, ραδιόφωνα, ηλεκτρικές κουζίνες κ.α.»

Ο κ. Οικονομόπουλος Τάκης, Αστυνομικός Δ/ντης εν αποστρατεία, τονίζει ότι εκτός από τα δώρα δίνονταν και μεγάλα χρηματικά ποσά από χορηγούς – δωρητές, όπως η Εθνική Τράπεζα, το Ίδρυμα Λάτση, το σωματείο των ταξιτζήδων, ο ΟΑΣ, κ.α. Τέλος, τα δώρα συγκεντρώνονταν από ειδική επιτροπή διαχείρισης και μοιράζονταν σε όλους τους συναδέλφους της Τροχαίας με κλήρωση κατά την κοπή της πίτας στις 10 με 15 Ιανουαρίου κάθε έτους. Αν και το έθιμο εξασθένησε τη δεκαετία του '80 μετά από θανάσιμους τραυματισμούς τροχονόμων από απρόσεκτους οδηγούς και η βάση ή το βα-

ρέλι εξαλείφτηκε, μέχρι σήμερα γίνεται προσπάθεια αναβίωσης του εθίμου κάθε παραμονή Πρωτοχρονιάς (όπ.)

80 χρόνια

Κοινωνία και Αστυνομία βρίσκονται σε αλληλεπίδραση και απολαμβάνουν η μία τα ευεργετήματα της άλλης. Η κοινωνία σε ανταποδοτικό ρόλο με την Αστυνομία, χωρίς επιδιώξεις, έχουν καθιερώσει μια παράδοση με ιστορικές ρίζες. Μια παράδοση, όπου το «Ευχαριστώ» πρωταγωνιστεί και προσδίδει την πραγματική αίγλη, που ταιριάζει στο αστυνομικό έργο και στις αστυνομικές υπηρεσίες! ■

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αρχηγείο Αστυνομίας Πόλεων, 1961, «Τα 40 χρόνια της Αστυνομίας Πόλεων», Αθήνα: Περιοδικό «Αστυνομικά Χρονικά», Ιστορικό Αρχείο Α.Ε.Α.
2. Αρχιμανδρίτης Ν., 1963, «Τα Δώρα των Τροχονόμων: Πώς καθιερώθηκαν και επεκράτησε το έθιμο της προσφοράς Πρωτοχρονιάτικων δώρων στους Τροχονόμους», Αστυνομικά Χρονικά, τευχ. 232ον, 65-66. Ιστορικό Αρχείο Α.Ε.Α.
3. Δανούση Κ. & Καραβίτη Γ., 1997, «Ιστορία της Ελληνικής Αστυνομίας», Αθήνα: Τμήμα 3ο Εκδόσεων της Δ/νσης Δημοσίων Σχέσεων/ΚΔΥ/ΥΔΤ, Ιστορικό Αρχείο Α.Ε.Α.
4. Κατραμπασάς Ν., 1950, «Η Αστυνομία Πόλεων», Αθήνα, Ιστορικό Αρχείο Α.Ε.Α.
5. Λεωτσάκος Σπυρ., 1962, «Η συμβολή των Αστυνομικών Συντακτών εις την ίδρυση του Αστυνομικού Σώματος: Το επεισόδιον Γεννησαρλή», Αστυνομικά Χρονικά, τευχ. 213ον, 300-302, Ιστορικό Αρχείο Α.Ε.Α.
6. Μηχανή του Χρόνου, 2016, «Τα γιορτινά δώρα των τροχονόμων μπροστά στα περίφημα βαρέλια». Ο κόσμος άφηνε κρασιά και πατάτες μέχρι θερμοσίφωνες! Πώς ξεκίνησε το έθιμο όταν ο Βασιλιάς σταμάτησε μπροστά σε ένα τροχονόμο στην Ρηγίλλης (βίντεο)», <http://www.mixanitouxronou.gr>.
7. Σταμάτι Χ., 1971, «Ιστορία της Αστυνομίας Πόλεων, 1921-1971: Και οι Αστυνομικοί Θεσμοί εν Ελλάδι από της βαθείας Αρχαιότητας», Αθήνα, Ιστορικό Αρχείο Α.Ε.Α.

*Η π.Δ.Α. Γκόλια Θεοφάνια είναι απόφοιτος Φιλολογίας (ΕΚΠΑ), Δημόσιας Διοίκησης (Πάντειο Παν/μιο), Γραφιστικής (Δ.Ι.Ε.Κ.) και ΜSc Διοίκησης Πολιτισμικών Μονάδων.

Φωτογραφία: Δημ. Χαρισιάδης, 1953, Αθήνα,
Άφιξη Αγίου Βασίλη στην Αθήνα